

Op zoek naar de toekomst

Ab Kuypers

Met de 'opdracht' uit Wageningen het verleden te laten rusten en de toekomst aan te kaarten, ben ik op bezoek geweest bij twee oud-voorzitters van de VBBN: Jan Speelziek en Piet Muntjewerf. Praktisch gezien geen probleem, missie volbracht. Inhoudelijk lag dat iets moeilijker, want wat is de toekomst zonder verleden?. Oordeelt u zelf over de verschillende standpunten.

Overgangsperiode

'Over het toekomstperspectief van de Nederlandse imkerij doe ik geen uitspraken,' aldus wordt mijn verwachting door Jan Speelziek al bij het begin van ons gesprek de grond in geboord. Later blijkt dat deze spraakwaterval uit Teuge tussen neus en lippen door voldoende opmerkingen voor mijn notitieblok plaatst om 'er toch nog iets van te maken'. Na de 40 jaar durende regeerperiode van Van Rappard was het de beurt aan Jan Speelziek het roer van de VBBN in handen te nemen. Tevens het moment om aan het besturen een toegankelijker inhoud te geven. 'Die overgangsperiode was een vrij ingewikkelde tijd. Heel wat zaken vroegen om een nieuw gezicht.' Negen jaar

Jan Speelziek

lang de voorman van de grootste organisatie voor bijenhouders. Een periode waarop hij met tevredenheid terug ziet. 'Het was een heel fijne, boeiende tijd.'

Ontwikkelingen

Over de ontwikkelingen in de bijenteelt in het algemeen een forse uitspraak: 'Vergeleken met bijvoorbeeld Amerika lopen wij behoorlijk achter. Ik kreeg vorig jaar een boekje uit 1911 over de ontwikkeling van die Amerikaanse bijenteelt van de voorgaande vijftig jaar (Fifty years among the bees, van R.C.C. Miller). Men was daar toen al met zaken bezig waaraan in Nederland pas halverwege deze eeuw werd gedacht.' Die Hollandse 'traagheid' schrijft Jan Speelziek toe aan conservatisme onder de imkers en geeft de Tweede Wereldoorlog aan als omslagpunt, waarna het ook hier de moderne kant opgaat. Hoewel hij in de huidige bijenhoudery de korfimkerij terugwijst naar nostalgische genoegens, geen kwaad woord over die 'ouderwetse imkers'. 'Vergeet niet de kennis die er onder korfimmers aanwezig was, hoor. Die wisten niet alleen heel goed waarmee zij bezig

263

waren, zij stonden ook heel dicht bij de natuur. Meer dan wij tegenwoordig. Veel oude wijsheid en kennis is verdwenen. Ik vind dat wel jammer. De huidige ontwikkelingen, ik noem bijvoorbeeld de Buckfast-bijen, geven leuke dingen, maar evenveel nare.' En wat de toekomst betreft? Aan de hand van tabellen en berekeningen, waarin bevolkingsgroei, aantal (georganiseerde) imkers, inkrimping van de totale drachtweide en dergelijke zaken aan de orde komen wordt mij duidelijk gemaakt dat over die toekomst gewoon geen uitspraken te doen zijn.

Dracht

'De overbegrazing is mijn inziens een probleem van deze tijd. Er is heus nog wel dracht. Maar de imker zal daar individueel naar op zoek moeten. De mentaliteit is echter dat waar de één staat, daar wil de ander ook staan. Met als gevolg lage honingopbrengsten. Voor mijzelf ben ik wel optimistisch, ik vind mijn plaatsjes wel. De inventiviteit van imkers is helaas maar beperkt. Ook het gedrag bij de dracht laat nog wel eens te wensen over. Het is natuurlijk niet gek dat beheerders op een gegeven moment liever geen imkers in hun gebied toelaten wanneer er lieden zijn die daar een rotzooitje hebben achtergelaten. Ik heb dat wel meegemaakt hoor...'

Onderwijs

'We zitten wel te klagen zeg,' klinkt het min of meer verontschuldigend. Over de laatste ontwikkelingen in het bijenteeltonderwijs, waarbij de agrarische scholen een beslissende rol zijn gaan spelen is hij minder te spreken: 'Een belangrijke reden van het teruglopen van het aantal leerlingen en dus van nieuwe imkers!' 'Leraren bijenteelt waren dat vroeger uit pure liefhebberij. Zij deden het met een groot enthousiasme. Waarom zou dat nu niet meer kunnen? Nu moet van de overheid alles via de scholen lopen. De lessen moeten persé gegeven worden door eigen leerkrachten, dat hoeven niet eens imkers te zijn. Belachelijk. Ik heb wel begrip voor die zogenaamde 'zwarte' cursussen. Daar is niets mis mee. Vroeger leerde je het vak toch ook van vader op zoon? De verenigingen, die nu hun invloed op het bijenteeltonderwijs kwijt raken, zouden hier toch wat aan moeten doen.'

Samenwerken

Eén van de eerste opdrachten die hij zichzelf gaf bij het aanvaarden van zijn voorzitterschap was het samenbrengen van de verschillende imkerorganisaties. Een samenwerking die al bijna rond was toen hij Van Rappard opvolgde. Door A. Vink, lid HB, uit Den Haag

had daar reeds veel voorbereidend werk verricht. 'Prachtig en goed werk, ik heb daar nog altijd grote bewondering voor,' verzucht Jan Speelziek. 'Op het laatste moment is het helaas onder Van Rappard toch nog kapot gegaan. Hoe ik mij ook had voorgenomen tot eenheid te komen, het is mij niet gelukt. Ik zie ook nu geen oplossing zolang men geen afstand kan nemen van de eigen geschiedenis. Ik wil geen zwartkijker zijn, ik vind het wel droevig. In feite zitten we met een historisch scheefgegroeide organisatie van vijf bonden. Het lijkt bijna onmogelijk ooit tot één vereniging te komen. En wat kost dat allemaal niet. Vijf besturen, met al hun eigen onkosten, dat is straks toch niet meer te betalen? Naar de overheid en bij subsidieaanvragen staan we natuurlijk ook niet sterk. Men steekt geen geld in een verdeelde organisatie.' Zo sprak een man die nog vlotter en met nog meer woorden praat dan hij schrijft over zijn grootste liefhebberij.

Vier dagen later...

...en 75 kilometer de andere kant op. **Piet Muntjewerf**, opvolger van mijn vorige gesprekspartner, vertelt mij zijn visie op de toekomst van de imkerij. 'Met onze varroabestrijding, die veelal met chemische middelen gebeurt, zijn we al lang niet meer helemaal met de natuur bezig. Wat betreft Amerikaans vuilbroed (AVB) zal het net zo gaan als ooit met de tracheeënmijsbesmettingen. Ik denk dat we bij een toenemend aantal AVB-gevallen van het vernietigen van bijenvolken zullen overgaan naar het gebruik van bestrijdingsmiddelen, mede door de teruggredende overheid. Ik vind dat alles bij elkaar een achteruitgang. Dit is niet meer dicht bij de natuur en zal er toe leiden dat veel imkers, met tegenzin voor chemische middelen, er de brui aan zullen geven. Of andere methoden zullen aanslaan weet ik niet, die vragen meer aandacht en meer werk. Nieuwe cursisten zullen zich over dit chemische verhaal verbazen, kortom het beeld van de imkerij is sterk veranderd.'

Vergrijzing

Piet Muntjewerf ontkent de vergrijzing in de imkerij niet. Maar een echt probleem ziet hij er niet in. Van de jeugd verwacht hij vooral een veranderde instelling. Piet Muntjewerf: 'Wat is er tegen dat vutters gaan imkeren? Met enkele volken hebben zij een groot genoegen aan een voor hen nieuwe liefhebberij. Helaas, zullen zij in de pas moeten lopen met de moderne 'techniek'. Oorzaken voor de vergrijzing vindt hij vooral in het feit dat de ouderwetse 'vader op zoon' imker van het

platteland verdwenen is. Urbanisatie en andere interessen hebben tot gevolg dat minder mensen gaan imkeren. Bovendien is het economisch belang sterk afgenomen. 'De jongelui krijgen tegenwoordig zo veel zaken aangeboden. Hun interessen liggen anders dan vroeger. De jeugd heeft in de maanden van het imkersseizoen zoveel andere dingen te doen. Voor imkeren is tijd noch belangstelling. Een enkeling, die dicht bij de natuur staat, die zal nog willen imkeren. Voor de lol, niet meer zozeer voor de honing. Ik denk niet dat het aantal imkers zal toenemen.'

Voldoende

Voor Piet Muntjewerf hoeft dat aantal imkers ook helemaal niet toe te nemen. 'De spoeling is toch al dun. Ik heb daar eens een berekening op los gelaten. (Zie **Bijen** 4(9): pag. 227 ev.(1995)). Zo rond de 10.000 imkers, met het huidige gemiddelde aantal volken, dat is voldoende. Al die activiteit als werven en opleiden, ik zie daar weinig groei in. Bijverdienen aan de bijen doen nog maar heel weinig imkers. Betreurenswaardig is het daarentegen dat zo'n 10 à 20% van de imkers niet georganiseerd is. Dat is wel gebleken tijdens het uitbreken van Amerikaans vuilbroed. Opmerkingen als: 'We betalen wel contributie, maar wat krijg je daarvoor terug, in het 'blaadje' staat niet veel soeps, de overheid doet niets meer voor ons, de suiker is ook al niet meer goedkoop.' Ik betreur ze zeer.'

Bijenweide

Problemen op drachtgebied, Piet Muntjewerf lijkt minder pessimistisch dan menig ander. 'Mensen als Frans Janssen spannen zich enorm in voor drachtverrijking, dat is een goede zaak. Waar ik zelf mijn hoop een beetje op vestig zijn de ontwikkelingen in de landbouw. De intensieve melkveehouderij is op zijn retour. De tendens, opgelegd vanuit Brussel, wordt: minder melk, minder koeien, geen krachtvoer maar eigen gras als voedsel. Het mestbeleid zal er toe leiden dat er minder stikstof in de bodem komt, dat betekent op den duur meer klaver. Je ziet dat nu al. In zulke zaken, zie ik een kleine mogelijkheid tot verbetering.'

Nog één keertje 'samenwerken'

'Samenwerking van de imkerorganisaties, ik ben daar sterk voor. Het zal er ook ooit wel een keer van komen, niet op korte termijn. Ik heb bij het ontstaan van **Bijen**, de gedachte uitgesproken 'verenigen doe je met een krant'. Ofwel, nu de organisaties zelf. Momenteel gaan er stemmen op die pleiten voor meer macht voor de VBBN. Je hoort geluiden als, de

Piet Muntjewerf

VBBN haalt de kastanjes uit het vuur, wij maken min of meer de dienst uit, de anderen strijken daar de eer van op. Zo'n standpunt bevordert het opgaan in één vereniging mijn inziens niet. Zo denkend kom je hoogstens op een federatief verband uit. Maar zoiets hebben we in feite al in de Bedrijfsraad. Ik vraag me wel af wat het bestaansrecht van andere bonden nog is nu hun 'moederorganisaties' zijn opgegaan in de Land- en Tuinbouw Organisatie, de LTO. Waarom dan nog wel aparte bijenhoudersbonden?'

Terugblik

Piet Muntjewerf, zes jaar voorzitter, dat was niet altijd een ongedeeld genoegen. 'Ik heb het weliswaar zes jaar lang met veel plezier gedaan, toch was het niet zo'n plezierige tijd hoor. Er was veel kritiek van bestuursleden, die zelf ook niet uitblonken in activiteiten. Veel gezeur over de afdeling handel, ook tijdens de jaarvergaderingen. Nu is deze gescheiden van de vereniging, na enkele harde maatregelen gaat het nu goed. Verder stond ik ingrijpende bestuursverandering voor. Mijn voorstellen tot vernieuwing zijn niet altijd in dank afgenomen. De uiteindelijke vorm waarin het allemaal is terechtgekomen, is niet helemaal mijn idee. Die veranderingen zijn pas na mijn tijd doorgevoerd. Ik denk dat het nu allemaal veel beter functioneert. Niettemin, het was een groot genoegen te hebben kunnen meehelpen de VBBN in het goede spoor te houden.'